

Književna poročila.

Der staatsrechtliche Ausgleich zwischen Österreich und Ungarn. Von Dr. Ivan Žolger, Privatdozenten der k. k. Wiener Universität — Leipzig. Verlag von Duncker & Humblot 1911. 354 strani velike osmerke.

To je naslov pravkar izišli znameniti knjigi našega rojaka, čegar sloveče delo: »Österreichisches Verordnungsrecht« je svoj čas naznanil »Slov. Pravnik« v letniku 1898 na str. 88 in 282, in čigar razpravo: »Jamstvo za poškodovanje ob uporih« je priobčil »Slov. Pravnik« 1891 na str. 129 in 161 nasled.

Že naslov le-tej knjigi izpričuje važnost in aktualnost njene vsebine, ki se deli v nastopne štiri razdelke:

I. Zgodovina nastanka nagodbenih zakonov iz leta 1867.

II. Člen XII. ogrskega zakona iz leta 1867.

III. Avstrijski nagodbeni zakon iz leta 1867.

IV. Primerjanje določb avstrijskega in ogrskega nagodbenega zakona.

Važnost te knjige temelji predvsem v zgodovinski razvrstitvi in objavi vsega gradiva, nagibov in zakonov, zajetih iz avtentičnih virov. Prvi razdelek nam pregledno predočujejo naslovi posameznih podrazdelkov: 1.) Prestolni govor ob otvoritvi državnega zbora 1865. 2.) Odgovori in ustanovitev 67članskega odseka. 3.) Obravnavni vsporod 67članskega odseka. 4.) 15članski pododsek in »mnenja«. 5.) Dunajski vladni osnutek o skupnih zadevah. 7.) Dogovori, sklenjeni v skupnih posvetovanjih. 8.) Obravnavna v 67članskem odseku. V njem doseženi dogovori. Imenovanje ogrskega ministrstva. 9.) Sprejetje izdelka 67članskega odseka v drž. zboru (ogrskem). 10.) Od izposlovanja mnenja (avstr.) državnega zbora se odneha. Ustvaritev dognanega položaja nasproti Avstriji. 11.) Protivljenje Hrvaške sodelovati pri nagodbenem zakonu v ogrskem državnem zboru. Ustvaritev dognanega položaja tudi nasproti Hrvaški. 12.) Ogrska vlada predloži zakonov osnutek. Sklepanje in vladarska potrdba zakonovega člana XII. 13.) Nagodba v avstrijskem parlamentu.

Nadaljnja poglobitna važnost predmetne knjige pa je to, da je prvič podan doslovni in kritični prevod ogrskega zakonovega besedila in njega primerjanje z avstrijskim besedilom.

Cela knjiga je torej: pragmatična in strogo znanstvena in kritična vsebina postanka in tvarine nagodbenih zakonov.

Njen uspeh se kaže na prvi pogled: Razlika in upravičenost ali neupravičenost v avstrijskem in ogrskem umevanju in razlaganju nagodbe.

Vsa nagodbena snov je znanstveno in kritično razkrita in pribita iz — dosedaj — avstrijskemu pravoznanstvu in sploh Avstriji več ali manj nepoznane in nepristopne madžarščine.

Sedaj šele se bodo dale s pravo lučjo osvetliti vse razlike in protislovja med avstrijskim in ogrskim stališčem; šele sedaj bo znanstvu možno dognati — neupravičenost nekaterih ogrskih zahtev in jih pristojno in

uspešno zavriniti. Tega sadu pisatelju sicer pričuječa knjiga še ni obrodila, daje mu le trdno in neomajno podlago zanj, in nekako samoumevno se nam vidi, da bo pisatelj sadove svojega dela — trgal, da bo svoje stroge znanstvene doslednosti in posledice izvajal — šele v naslednji knjigi, ki ne bo dolgo čakala belega dneva

Kakor izhaja iz dosedanjih navedeb, je pričujoče delo strogo pragmatično, kritično in znanstveno, — zato je pač umevno, da pisatelj uporablja vso zadevno književnost, v prvi vrsti seveda nemško in madžarsko, zaradi česar se je pisatelj priučil in moral priučiti tudi madžarščini. Nahajamo pa tudi upoštevanje teh-le slovanskih (čeških) del: 1.) Fiedler: Dualismus rakousko-uhersky z roku 1867; 2.) Kadlec: Uherská a chorvatská ústava v hlavních črtach. 3.) Kaizl-Rezek: Vyrovnani s Uhry r. 1867. a 1877. Samoumevno je tudi, da pisatelj, Gumpłowiczew učenec, upošteva tudi Gumpłowiczevo: Avstrijsko državno pravo (3. izdaja, Dunaj 1907). Med viri je poročevalec iskal zlasti tudi vpoštevanja hrvaških del, katerih pa ni našel. Poročevalcu — samemu taka znanstvena in kritična dela hrvaška niso znana, vendar dozdevno ne more biti dvoma, da se bo tudi med Hrvati našlo — dokaj sposobnega gradiva, ki bi pisatelju, ki je seveda vešč tudi hrvaščini, moglo in tudi moralo služiti pri njegovem nadaljnjem znanstvenem raziskavanju.

V tem oziru prosimo prijatelje okoli »Mjesečnika«, da zbero in sestavijo pregled hrvaškega nagodbenega gradiva, kajti bila bi velika škoda, če bi se o tej priliki ne porabilo vse merodajno gradivo, — še pred zadnjo uro.

Za podrobno označenje pomena in kakovosti knjige drja. Žolgerja naj bodo ti-le posnetki iz predgovora:

Državnopravna nagodba med Avstrijo in Ogrsko iz leta 1867 še čaka znanstvenega predelanja.

Mačehinsko ravnanje, ki je trpi najvažnejši javnopravni problem monarhije v avstrijskem pravoznanstvu, ima svoj posebni razlog. Ker je nagodba uveljavljena v avstrijskem in ogrskem zakonu, oba zakona pa se ne strinjata v besedilu, zato zahteva znanstveno obdelovanje predmeta popolno znanje besedila, vsebine in pravne zgodovine obeh zakonov. Tega predpogoja pa doslej ni bilo, kolikor je vpoštevati ogrski zakon, ker je avstrijskemu pravoznanstvu ostalo gradivo v madžarščini sestavljenih virov nedostopno, ker je avstrijsko pravoznanstvo razun tega glede zakonovega besedila bilo nakazano na prevode, ki glede natančnosti in pravilnosti ne zadostujejo strožjim zahtevam. Nedostatno poznanje madžarskih pravnih virov je moralo v tem slučaju delati tem večjo oviro za uspešno znanstveno delo, ker je bila podlaga nagodbe — ogrske, po večletnem uredovanju nastali izdelek; ker je avstrijski zakon le prevzetek tega izdelka in torej zgodovina parlamentarnega nastanka avstrijskega zakona sama ne more dati popolnega vpogleda v nastanek nagodbe in njenih določb.

Pričuječe delo si torej tudi postavlja glavno nalogo to, da podaja pravne temelje in gradivo, merodajno za presojo državnopravnega razmerja obeh držav monarhije v oni popolnosti in zanesljivosti, ki omogočuje znanstveno obdelovanje vprašanja.

Temu smotru služi predvsem razlaga pravne zgodovine obojih nagodbenih zakonov, temeljujoča na avtentičnem gradivu, potem znanstveni kritični prevod ogrskega zakonovega člena XII iz leta 1867, opremljen s potrebnimi stvarnimi pojasnili, in končno primerjanje avstrijskega in ogrskega nagodbenega zakona.

Dočim je bila politična zgodovina nagodbe že opetovano predmet obdelovanja, se še dosedaj pravna zgodovina ni pisala. Le-ta pa zahteva razložbo postanka obeh zakonov sploh in razložbo nastanka in uredovanje posamnih določb posebej. Postanek nagodbe, vodilne ideje in njeni vidiki, kakor tudi pri rešitvi nagodbenega vprašanja uveljavljeno postopanje so predmet prvega dela knjige. Zgodovina postanka in uredovanja posamnih konkretnih določb in ustanovitev pa je zaradi stvarne zveze v drugem delu pri dotičnih zakonovih paragrafi obdelana.

Pisatelj se nadeja, da bode doprinešeno, večinoma v neogrski književnosti dosedaj popolnoma nepoznano ostalo gradivo v mnogem oziru pospeševalo spoznavanje in nadaljnje znanstveno delo.

Posebno skrbnost je pisatelj obračal na dosego natančnega in zanesljivega prevoda besedila ogrskemu nagodbenemu zakonu. To je bilo zlasti potrebno, ker je zanesljivo zakonovo besedilo prvi pogoj znanstvenega raziskavanja, in ker je že k razumevanju nasprotujočih si razlag, ki vladajo so in onostran Litve v mnogih točkah nagodbenega gradiva, potrebno za spoznavanje v ogrskem zakonu vsebovanega stališča v njegovi popolni jasnosti in ostroti

Vsekakor ovirajo popolnoma natančni in precizni prevod izvirnika nemale težave. Opravičeno je torej pojasniti tudi vidike, s katerih je pisatelj izhajal, rešuje ta del svoje naloge.

Njegovo najvišje stremljenje je bila pravilnost prevoda. Za dosego tega stremljenja je moral čestotakrat odreči se stilistični gladkosti, posluševati se jezikovnih trdot, celo novih besed.

Ker se sredstva izraževanja v nemščini in madžarščini vedno ne krijejo in so pojmovna razlikovanja včasih enega, včasih drugega jezika bogatejša, so bila za precizno določitev konkretnega pomena kakega določenega izraza često potrebna daljša jezikovnoznanstvena, terminologična in pravnozgodovinska izvajanja ter razpravljanja.

Pisatelj se je nadalje strogo držal dejstva, da prevod ne sme biti le poročilo in tudi ne razlaga, ampak mora biti natančni posnetek doslovnega izvirnega besedila. Zato se je z največjo vestnostjo izogibal, v prevodu izražati nekaj, kar bi mogla podati le razlaga dvomljivega mesta.

Nadalje je bilo pisatelju vodilno načelo, da prevajalcu ni dopuščeno, oddaljevati se v še tako navidezno brezpomembnih točkah od izvirnika. Kajti vsaka na prvi pogled brezpomembna, morebiti navidezno celo odvečna besedica more imeti v posebnih okoliščinah velik pomen.

In da poda kolikor moči zvesti posnetek izvirnika, je pisatelj obdržal tudi ločila, in kolikor možno besedoslovje izvirnika, kakor tudi, če le količkaj možno, posebno bojo ogrskega izraza.

Tretji in četrti del knjige se bavi z avstrijskim zakonom in njega primerjanjem z ogrskim. Doslovno besedilo avstrijskega zakona se je ponatisnilo po skrbnem primerjanju z avtentičnim zakonovim besedilom. Kar pa zadeva primerjanje določb obojih pogodbenih zakonov, bode to pač olajševalo ne samo znanstveno delo, ampak tudi ustrezalo praksi zaradi hitre ugotovitve o tem, katere določbe vsebujeta oba pogodbeni zakona o kakem posebnem vprašanju.

Dr. Fr. M.

Dr. Fran Mohorič: Kaznivi čini zoper čast po avstrijskem preosnutku kazenskega zakona 1909 (z izvajanjem de lege lata in de lege ferenda). Dionička Tiskara v Zagrebu 1910; 50 strani velike osmerke. Ponatis iz Mjesečnika. Cena 3 K. Obsega zlasti tudi aktualna vprašanja o hudobnem naklepu, dokazu resnice, ki so drugi književnosti tuja in sodni rabi nujno potrebna in bodo našim sodnikom v mnogih dvomljivih vprašanjih koristna. Sicer so pa v bistvu pisateljeva predavanja v Pravniškem društvu 25. svečana in 3. sušca 1910 s pregledno tiskanimi določbami vseh dosedanjih (Glaserjevih, Pražakovih, Schönbornovih) osnutkov. Dobiva se pri pisatelju Ljubljana, Kolodvorska ulica 11.

Razne vesti.

V Ljubljani, dne 15. maja 1911.

— (Osobne vesti.) Predsednik dež. sodišča v Celovcu dr. A. vitez Schmid von Sachsenstein je odlikovan z vitežkim križcem Leopoldovega reda. Imenovani so: viš. dež. sodišča svetnik v Gradcu dr. V. Wagner za dvornega svetnika vrhovnega sodišča; sekcijski svetnik v ministrskem svetu dr. Ivan Žolger za ministerijalnega svetnika; okrajna sodnika in sodna predstojnika T. Bežek v Il. Bistrici in Fr. Regally v Radovljici za deželnosodna svetnika na svojih dosedanjih mestih; okr. sodnik dr. J. Polenšek v Ratečah za okr. sodnika in predstojnika v Trebnjem. — Premiščeni so: okr. sodnik in sodni predstojnik dr. Jos. Dijač iz Trebnjega v Krško, notar dr. Fr. Strelec iz Gorenje Radgone v Ormož. — Odvetniško pisarno sta otvorila dr. Štefan Rajh v Ribnici in dr. Janko Žirovnik v Ljubljani.

— (Odvetniška prisega in slovenski jezik.) V zadnjem času sta dva odvetniška kandidata zaprosila pri c. kr. nadsodišču v Gradcu, naj se za njiju odvetniško prisego delegira deželno sodišče v Celovcu, oziroma v Ljubljani in da hočeta storiti prisego v slovenskem jeziku. C. kr. nadsodišče prošnji ni ugodilo, kar se tiče jezika, češ, da je zapriseganje odvetnika reč notranje službe in da je službeni jezik v okrožju viš. dežel. sodišča graškega nemščina. (5. maja 1911 prez. 4359—13a/11 —).

»Slovenski Pravnik« izhaja 15. dne vsakega meseca in ga dobivajo člani društva »Pravnika« brezplačno; nečlanom pa stoji za vse leto 10 K, za pol leta 5 K.

Uredništvo in upravnništvo je v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 26. oz. 22.